

KO°RIS

Koordinacija samostojnih raziskovalnih inštitutov Slovenije

Hajdrihova ulica 19, 1000 Ljubljana

Ljubljana, 28. septembra 2022

IZJAVA O SPREMEMBAH ZAKONA O AVTORSKIH IN SORODNIH PRAVICAH

Rektorska konferenca Republike Slovenije (RKRS) in Koordinacija samostojnih raziskovalnih inštitutov Slovenije (KOSRIS) opozarjata na izjemno škodljive določbe v predlaganih spremembah Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah, ki ukinjajo možnost proste uporabe avtorskih del za namene ponazoritev pri poučevanju, in določbe, ki so v nasprotju z načeli odprte znanosti.

Predlog tega zakona, kot ga je pripravilo pristojno Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Vlada RS pa zaradi zamude z implementacijo evropske direktive po nujnem postopku vložila v zakonodajni postopek Državnega zbora, vsebuje nekatere novosti, med katerimi številne predstavljajo pomemben korak naprej pri varovanju pravic ustvarjalcev, nekatere pa – žal – prekomerno omejujejo pretok znanja in preusmerjajo javna sredstva v kolektivne organizacije za upravljanje avtorskih del, v poslovanje katerih javnost nima zadostnega vpogleda.

Ena od novosti, ki bo na kratki rok obremenila proračune šol, univerze oz. ministrstva za izobraževanje, na dolgi rok pa obstaja skrb, da preide na starše, se dotika uporabe avtorskih del za ponazoritev pri poučevanju. Doslej so predavatelji v predavalnici lahko dela drugih avtorjev za takšen način uporabljali brezplačno, saj je zakon takšno uporabo opredeljeval kot prosto. Odslej bodo morale izobraževalne ustanove plačevati nadomestila kolektivnim organizacijam. Tega zadevna evropska direktiva ne narekuje in številne države tega niso uvedle (npr. Hrvaška, Madžarska, Češka). Številne izobraževalne institucije in univerze nasprotujemo novi ureditvi na področju poučevanja, obenem pa opozarjamo na številne druge problematične rešitve v zakonu: npr. uvajajo se številne nove neodpovedljive pravice, ki nimajo zveze z direktivo, a bodo lahko korenito posegle na področje prostih licenc, ki so ključne za odprto znanost in odprto izobraževanje, področje podatkovne analitike (t. i. podatkovno in besedilno rudarjenje) izpušča možnost analitike na odprtem spletu. Številna določila zakona so v neposrednem nasprotju s strategijo odprte znanosti (prostega dostopa in uporabe rezultatov raziskav, ki so financirane z javnimi sredstvi), ki se uveljavlja po celem svetu in je sprejeta tudi v strateških dokumentih Republike Slovenije in Evropske komisije.

Na problematiko so številne izobraževalne in raziskovalne institucije opozarjale ves čas dolgotrajnega sprejemanja direktive v slovenski pravni red, vendar brez učinka. Tovrstna naša opozorila in pripombe smo posredovali tudi v obliki amandmajev na predlog zakona, zato pozivamo Vlado in Državni zbor, da jih upoštevajo v obravnavi tega zakona na aktualni redni seji Državnega zbora, ki se je začela v ponedeljek, 26.9.